

İSTANBUL GEZGİNLERİ

Aksiyon 44 / 26.04.2015

YAŞADIĞIM KURTULUŞ

'Hüseyin İrmak anlatımıyla...'

İçindekiler

Tatavla (Kurtuluş)	3
Aya Dimitrios Kilisesi ve Ayazması	3
Kurtuluş Rum İlkokulu	6
Kurtuluş Spor Kulübü.....	7
Sefa Meydanı ve Valide Sultan Çeşmesi	8
Sefa Hamamı	8
Aya Tanaş Kilisesi.....	9
Aya Lefter Mezarlığı ve Mezarlık Kilisesi.....	10
Pangaltı.....	10
Bomonti Bira Fabrikası	11
Feriköy Antika Pazarı.....	11

Tatavla (Kurtuluş)

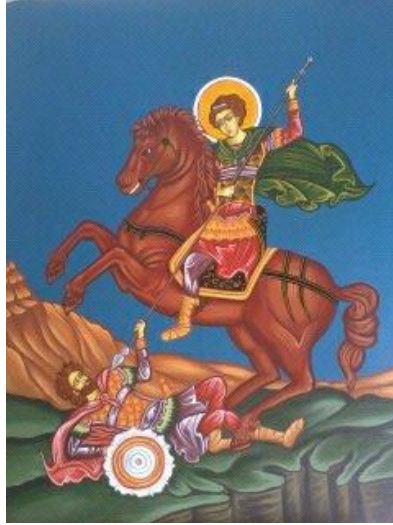
Kanuni Sultan Süleyman döneminde Barbaros Hayrettin Paşa'nın Ege, Akdeniz ve de özellikle Sakız Adası'ndan getirdiği ve tershanede işçi olarak çalıştırılan Rum esirlerin yerleştirilmesi ile kurulan semtin adı önceleri buradaki Aya Dimitri Kilisesi'nden dolayı Aya Dimitri olarak anılsa da daha sonra bu bölgeye yapılan ahırlardan dolayı Rumca ahır anlamına gelen 'Ta Taulon' kelimesinden dolayı Tatavla ismi verilmiştir. 1929 yılında çıkan büyük Tatavla yangınından sonra Cumhuriyet yönetiminin yer isimlerin Türkçeleştirme çabalarından da dolayı semtin ismi Kurtuluş olarak değiştirilmiştir.

Aya Dimitrios Kilisesi ve Ayazması

Dimitrios 260 yılında Selanik'te doğar. Varlıklı bir ailenin çocuğudur. Büyüdükçe yaşadığı şehir için bir şeyler yapma fikri hasıl olur kendisinde ve asker olmaya karar verir. Başarılı, dürüst ve adil bir askerdir ve kısa zamanda komutanlığa kadar yükselir. Bu arada da Hristiyanlığı benimsemiştir. Dönem Roma İmparatorluğu'nun son dönemidir ve katı bir pagan olan İmparator Diocletianus imparatorluk tahtında oturmaktadır. Diocletianus bir süredir imparatorluğun çok büyüdüğünü ve tek başına bir imparatorun yönetmesinin imkansız hale düşünmektedir. Bu sorunu çözmek için de tetraşi olarak bilinen yönetim şeklini tasarlamaktadır. Buna göre imparatorluk doğu ve batı olmak üzere ikiye bölünecek, her iki bölümün başında agustus olarak adlandırılacak asıl imparatorlar ve onların seçeceği birer sezar olacaktır. Diocletianus'un kendisi için seçeceği sezarı da Galerius Maksimianus olarak düşünmektedir.

Diocletianus'un sezarı olan Galerius, Selanik'i de içine alan bölgenin yönetiminden sorumludur ve başarılı komutan Dimitrios'u Hristiyan olduğunu bilmeden Selanik'e duk olarak atar. Dimitrios görevinin kendisine sağladığı kolaylıkları da kullanarak askerleri arasında Hristiyanlığı yaymaya başlar ancak bazı askerler kendisini Galerius'a

şikayet eder. Galerius bir iki askerin şikayeti ile koskoca dükü azletmeyecektir elbette ama durumdan da emin olmak ister. Bunun için ileri gelen komutanların katılacağı bir pagan ayini düzenler ve Dimitrios'u da çağırır. Dimitrios'un bu ayine katılmamasına üzerine kendisini huzuruna emreder ve bizzat sorgular. Dimitrios kendisine ayine neden gelmediği sorulunca şöyle der: 'Sizin sadık bir komutanınızım ama Hz. İsa'ya olan sadakatim daha fazla.' Verdiği bu cevap kendisinin görevinden azledilmesine ve hapsedilmesine yeter. Bir hamamın altındaki, pis kokan ve böceklerle dolu bir hücreye kapatılır Dimitrios, sene 290'dır.

Bir sene kadar hapiste kalır, kendisine bağlı askerler ziyaretine gelir, giderler. O hala Hristiyanlığı yaymak için mücadele eder. Bu sırada hücresindeyken kendisine şeytanı yeneceği müjdelenir. Bir sene kadar hücrede kalmıştır ki Selanik'te yapılacak olan gladyatör dövüşlerinin zamanı gelmiştir. Galerius'un onur konuğu kayın babası İmparator Diocletianus'tur. Her ikisi de Lieos adında, şimdiye kadar hiç yenilmemiş bir gladyatörü desteklemektedirler. Lieos'un karşısına özellikle Hristiyan gladyatörler çıkarılmaktadır ki Lieos

kazandıkça paganizmin Hristiyanlık'tan üstün olduğunun propagandası da yapılabilsin. Arenada bu durum yaşanırken Dimitrios'un henüz 20 yaşında olan müritlerinden birisi olan Nestoras'ın içi içini yemektedir. Dimitrios'un huzuruna çıkar ve Lieos ile dövüşmek için müsaade ister. Dimitrios kendisine zafer kazanacağını ama sonunda şehit olacağını söyleyince soluğu arenada alır.

Nestoras Lieos'a meydan okuduğunda herkes güler, henüz 20 yaşında ve daha önce hiç dövüşmemiş bir genç, namağlup Lieos'u yeneceğini düşünmektedir. Lieos önce Nestoras ile dövüşmek istemese de Nestoras'ın tacizkar ısrarları sonrasında dövüşmeyi kabul eder. Arenada her iki gladyatör karşı karşıya geldiklerinde Nestoras haç çıkarır ve 'Dimitrios'un tanrısı bana yardım et!' diye haykırır, tek kılıç darbesi ile de rakibini yere serer.

Az önce olanların tersine propaganda olacağını fark eden Diocletianus Nestoras'ın hemen orada, sonrasında da kendisi ile ilişkili olduğu anlaşılan Dimitrios'un öldürülmesini emreder.

Dimitrios Hristiyanlarca öldürüldüğü, hamamın altındaki hücrenin içine defnedilir. Bugün günümüzde Selanik'te aynı yerde Aya Dimitrios Kilisesi yükselmektedir.

Selanik'ten yola çıkıp Egnatia Caddesi'ni takip ederek ta İstanbul'a kadar geldiğimizde de karşımıza Aya Dimitrios'a adanmış kiliseler çıkar. Bunlardan birisi de Kurtuluş Son Durak'taki Aya Dimitrios Kilisesi'dir. Kurtuluş Aya Dimitrios Kilisesi'nin tam olarak ne zaman yapıldığı bilinmemekle birlikte söyleneceye göre Kasımpaşa'daki bir Aya Dimitrios Kilisesi'nin camiye çevrilmesinin ardından oradaki Aya Dimitrios ikonası Kurtuluş'da bulunan Aya Tanaş Kilisesi'ne taşınır. Bundan sonra bu kilise Aya Dimitrios Kilisesi olarak anılmaya başlanır. Daha sonra bu kilisenin yakınına başka bir kilise yapılarak ona Aya Tanaş ismi verilir.

Aya Dimitrios Kilisesi'ne ait en eski kayıt S. Gerlach isimli bir gezgine aittir. Gerlach 1576 yılında bölgeyi ziyaret ettiğini ve hem kilisenin hem de semtin Aziz Dimitrios adı ile anıldığını söyler.

Mevcut kilisenin üzerine çeşitli yapım ve onarım kitabeleri bulunmaktadır. Bunlardan en eski olanı 1726 tarihlidir ve kilisenin temelden yeniden inşa edildiğini söyler. Diğer kitabelerdeki tarihler 1782 ve 1798 tarihlidir ve tamirat kitabeleridir.

Aya Dimitrios Kilisesi'nin avlusunda kilise ile aynı ismi taşıyan bir ayazma ve Aya Haralambos adına bir de ufak şapel bulunmaktadır ve bu şapelin tarihi ana kilisenin tarihinden daha eskiye dayanmaktadır.

Kurtuluş Rum İlkokulu

1886 senesinde Pavlos Stefanovik'in bağışladığı 100 altın ile yapılmasına başlanan ve Rum cemaatinin yardımları ile tamamlanan 31 Mayıs 1887'de tamamlanan okul aynı sene eğitime başlar. Bir dönem 500 kadar öğrencisi olan okulun öğrenci sayısı gitgide azalmış ve son iki öğrencisini 2003 senesinde mezun ederek eğitim, öğretim faaliyetlerini noktalamıştır. Okulun yönetimi gerçekleştiren vakfın,

okulun resmen de kapatılması talebi Milli Eğitim Bakanlığı tarafından reddedilmiştir.

Kurtuluş Spor Kulübü

Tatavla semtinde yaşayan Rum gençlerin 1896 yılında Tatavla Heraklis Jimnastik Kulübü adı ile kurdukları spor kulübüdür. Bir çok spor dalında faaliyet gösteren kulüp günümüzde sadece voleybol ve basketbol alanlarında faaliyet göstermektedir.

1929 senesinde semtin isminin değişmesi ile ismini Kurtuluş Spor Kulübü olarak değiştirmiştir.

Kulübün sporcularından Yorgo Alibrantis 1906 yılında Atina'da yapılan olimpiyatlarda Osmanlı Devleti adına yarışmış ve bugün olimpiyat programlarında olmayan ipe tırmanış dalında dünya ve olimpiyat rekoru kırarak altın madalya almıştır. Almanya'da basketbolun sevilmesini sağlayan ve bir dönem Almanya Basketbol Milli Takımı'nı çalıştıran Yakovos Bilek de yine Kurtuluş Spor Kulübü'nün yetiştirdiği sporculardandır.

Sefa Meydanı ve Valide Sultan Çeşmesi

Eski ismi Çeşme Meydanı olan Sefa Meydanı'nda bulunan çeşme III. Selim'in annesi Mihrişah Valide Sultan tarafından 1798-99 yıllarında yaptırılmıştır. 1997 yılında tadilat gören çeşmenin kitabesinde şunlar yazmaktadır:

"Mehdi ulya-yi saltanat devletlu inayetlu Valide Sultan aliyet-üş-şan Efendimiz hazretleri Bağçe Karyesi kurbünde müceddeden bina ve ihya buyurdıkları Bend-i Cedidlerine hasbeten-li'illah-i teala iki masura ma-i leziz işbu çeşme icra için ta'yin buyuruldu." (Fi 10 Muharrem 1214/ miladi 1798-99).

Sefa Hamamı

Sultan Abdülmecit'in saray mimarlarından Hacı Kostil tarafından 1857 senesinde yaptırılan hamam semtin tek hamamıdır. 1925 senesinde isminin Kiryakidis Hamamı olduğuna dair kayıtlar mevcuttur.

Yapıldığı dönemde hamamlardaki odun tüketiminin çok fazla olmasından dolayı hamam yapımına kolay kolay izin

verilmemesinden ötürü sadece kömür kullanılarak işletileceğine dair söz alınarak, verilen özel izinle birlikte inşa edilmiştir.

Aya Tanaş Kilisesi

Aya Tanaş Kilisesi'nin temeli Sultan Abdülmecid'in özel izni ile Tatavla'da dönemin lideri olan Argiropoleos Serafim tarafından 21 Kasım 1855 tarihinde atılmıştır.

Kilisenin yapımında mimarlar Hacı Kostil Maltezaki, Panayotis Kalfa ve Mise Dimitrios Frangias çalışmışlardır. 1858 Mart ayında ibadet açılan kilise, 1896 senesindeki depremden sonra kapsamlı bir tamirattan geçirilmiştir. Bizans döneminden sonra yapılan ilk kubbeli Rum kilisesidir.

Aya Lefter Mezarlığı ve Mezarlık Kilisesi

İlk kez 1865 senesinde mezarlık olarak kullanılmaya başlanmıştır. Öncesinde Aya Dimitrios kilisesi bahçesi ve çevresi mezarlık olarak kullanılmaktaydı. Mezarlığın içerisindeki Aya Lefter Kilisesi de 1880 senesinde inşa edilmiştir.

Pangaltı

Genellikle levanten ailelerin oturduğu bir semt olan Pangaltı'nın isminin nereden geldiğine dair bir çok rivayet bulunmaktadır. Kimisi ismin, burada yaşayan ve bir han açan İtalyan asıllı bir levanten olan Giovanni Battista Pancaldi'den geldiğini, kimisi Osmanbey'e açılan Osmanlı Bankası Şubesi'nden dolayı 'banka altı' denilmesinden geldiğini, kimisi burada açılan ve adı 'pane e galati' olan bir pasthaneden geldiğini, kimisi İtalyanca ekmek anlamına gelen 'pani' ve sıcak anlamına gelen 'caldi' kelimelerinden geldiğini söylese de en gerçekçi fikrin ilki olduğu düşünülmektedir.

Bomonti Bira Fabrikası

Modern bira üretim tekniğinin kullanıldığı ilk fabrika olan Bomonti Bira Fabrikası 1890 senesinde İsviçreli Bomonti Kardeşler tarafından kurulmuştur. Zaman içerisinde yeni üniteler eklenerek genişleyen fabrika, 1930'lı yıllarda açılan Bomonti Bira Bahçesi ile İstanbul sosyal yaşamına renk getirmiştir. 1939 senesinde Tekel'e devredilen fabrika 1991 yılına kadar üretime devam etmiştir.

Feriköy Antika Pazarı

Şişli Belediyesi'nin katkıları ile 2010 senesinden beri Feriköy Halk Pazarı'nın olduğu sabit Pazar yerinde Pazar günleri antikaçıların ve sahafların gelip tezgah açtığı pazardır.

www.istanbulgezginleri.com

 /IstanbulGezginleri

 /gezginist